

Savjesnim radom, neobičnom brigom i velikim naporima uspjeli smo u kratko vrijeme da ovaj naš list dignemo na dostojnu visinu. Ali, neželost, naša emigracija ne podupire nas u našim nastojanjima onako kako bi trebalo. Među onima, koji naš list primaju ima mnogo nesavjesnih, negativnih elemenata, koji upropaštavaju naš list time, što ga ne plaćaju.

ISTRA

Naša je uprava ovih dana počela s razaslanjem posljednjih opomena dužnicima, koji se na sve dosadane pozive kroz list nisu odazvali. Upozoravamo pretplatnike dužnike na te opomene i molimo ih, da se odazovu, ako žele da naš list i dalje izlazi. Opstanak našeg lista je ugrožen...

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789. Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

Vatikan i manjine

Zadnja dva, tri mjeseca su bile vjerske prilike Jugoslavena pod Italijom predmetom žive diskusije. Povodom zagonetne demisije i čudne smrti goričkog nadbiskupa Sedeja razni su svjetski listovi upozorili na težinu položaja u kojemu se nalaze Hrvati i Slovenci u Julskoj Krajini, ne samo što se tiče njihovih narodnih manjinskih prava nego i njihove vjerske slobode. Na poseban se način ovdje stavio na vidjelo stav Vatikana u pitanju manjina i analiziralo politiku Vatikana prema slavenskoj manjini pod Italijom. Dakako da ovo nije mnogo pridonijelo ugledu Vatikana, Uslijedio je čak i jedan diplomatski protest iz Vatikana.

Medjutim jednim diplomatskim protestom ne može se smatrati da je riješeno pitanje od tolike važnosti ne samo po sudbinu jugoslavenske manjine pod Italijom već i po stanje ostalih manjina u Evropi.

I zato, uzevši u obzir nove događaje za ilustraciju vjerskih prilika u Julskoj Krajini, nužno je da se objasni stav Vatikana prema manjinama i da se baci jasnije svjetlo na politiku Vatikana prema jugoslavenskoj manjini pod Italijom.

Vrlo se često sretva tvrdnja da je Vatikan uzimao uvijek u zaštitu vjerske interese manjina i rado se pokazuje na katoličku crkvu kao na zatočište manjinskih sloboda.

Po mišljenju nekih kat. crkva je jedina međunarodna organizacija, koja može uspješno da uzme u zaštitu manjinska prava i Papa je onaj, koji može više nego itko da svojim ugledom pridonese, da se položaj jedne manjine poboljša.

Da je u mnogome slučaju ugled Vatikana koristio manjinama, o tom nema sumnje. O tom ne sumnjamo pogotovo, kada se govori o Malti, koja zadnjih mjeseci uzbuđuje i talijansko i britansko javno mnijenje.

Tamo je katolički kler i rimska crkva najjače utiče ne samo za latinsku civilizaciju i talijanski jezik već i za samu akciju fašizma u inozemstvu. Najostriji i najformuliraniji napadaji na lorda Stricklanda i dolaze sa strane klera, koji se nalazi u prvim redovima te uzbune protiv britanske vlade.

Izgleda da ta manjinska politika Vatikana nije u manjoj mjeri došla do odražaja u Tunisu. Nego kada o tome govorimo ne smijemo zaboraviti da je opći karakter tih akcija Vatikana da zastupa u svakom slučaju interese talijanstva.

Grčka manjina na Dodekanezu je uostalom imala već dosta prilike da se tuži na složnu akciju Vatikana i fašističke države protiv njenih narodnih i vjerskih interesa.

Vjerojatno je Vatikan dovoljno mudar da izbjegne svaki čin, koji bi mogao da dokazuje sporazumnu akciju sa fašizmom. Ali ipak je i protiv svoje volje već bio kompromitovan. Vatikan često zaboravlja da rad jednog njegovog svećenika, kao na pr.

Don Francesca Gallonija, koji je duša talijanskog fašističkog Udruženja Pro Oriente, osobito voljenog od Makedonstvujućih, dokazuje jasno da širenje fašističkog utjecaja na Balkanu po jednom katoličkom svećeniku nipošto se ne slaže sa onim glasovima, koji govore da se Vatikan desinteresira politikom. Da se interes talijanstva i fašizma propagiraju na Dodekanezu radom katoličke crkve, o tom neće nitko sumnjati, tko i najmanje pozna položaj te manjine.

Ta složna politika Vatikana i Kvirinala je dovela do toga da se protiv želje pučanstva a također i protiv interesa pravoslavne crkve, ustanovi Antokefalna pravoslavna dodekaneške Crkva. Pravoslavni metropolit je ovdje pustio fašističkoj presiji kojoj je bio bez sumnje izvor i intimitim željama Vatikana da se oslabi pravoslavlje i tako otvori jedan put prodiranju katolicizma na Istok...

Italijanizatorski rad Mgr. Castellonija, katoličkog nadbiskupa u Rodu, je svakako predobro poznat Grcima, koji su imali često prilike da se tuže na talijanizatorski rad katoličkog svećenstva. Grčke su se novine pogotovo bunile za euharističkog kongresa u Rodu 1931 godine, na koji je došlo mnogo katoličkih biskupa sa sviju strana. Kako je fašizam smatrao utjecaj jednog takovog kongresa na inorodno pučanstvo najbolje se vidi iz pisanja rimske »Tribune«, koja je izvjestila svoje čitaoce o tom kongresu riječima: »Kongres je jedna manifestacija talijanske kolonizacije kao i katoličke vjere.«

Fašistička vlada je vidjela korist jednog takovog kongresa za talijanizaciju Dodekaneza i nije zaboravila da dađe besplatni put biskupima, koji su se uputili na taj kongres.

Prema jugoslavenskoj manjini pod Italijom politika Vatikana nije uvijek imala istu liniju. Isprva se opaža, da je katoličko svećenstvo, čvrsti stup slavenstva u Julskoj Krajini, bilo moralno potpomognuto od politike Vatikana. Za prvih progona slavenkih svećenika u Istri i Goričkoj, kad je bilo interniranih u Italiji 35 svećenika, zatvorenih u tamnicama Istre, Trsta i Gorice 23 svećenika, potjeranih preko granice preko 185 svećenika; kada su bili svećenici dnevno batinani od fašističkih rulja a sv. knjige kidane i paljene,

tršćanski biskup Bartolomasi je javno protestovao protiv tih zločina, a taj protest je slijedio i Benedikt XV. (2. augusta 1921.) jednim apostolskim pismom.

U tom pismu upućenom Mgr. Andjelu Bartolomasiju tuži se Benedikt XV.

»Oh, kada nebi bio tako neprirordan položaj Sv. Stolice! Prilike u kojima živimo, naprotiv su takve, da sprečavaju, da bi naš glas došao do onih, koji bi morali braniti slobodu sv. službe i štiti nepovredivost svih naših sinova koji su bili lišeni svojih pastira.«

»Svakako pak nećemo ništa propustiti da se učini kraj tolikoj sramoti.« Osim tog pisma, koji je jedan važan dokument za ondašnji stav Sv. Stolice, mi nemamo nijednog drugog glasa Vatikana, kojim bi on protestovao protiv progona slavenkog svećenstva, koja nisu preostala u 1921. godini već se pojačala u daljnjim godinama i došla do vrhunca u 1930. godini, dakle iza sklapanja lateranskog konkordata.

Ako se Vatikan mogao tužiti na neprirodnost svog položaja u 1921. godini i to u jednom protestnom pismu, taj položaj se promijenio iza 11. januara 1929. Deset godina iza prvog svog pisma još nije Vatikan ni jednim gestom pokazao, da mu je zbilja stalo do vjerskih interesa manjina. Istina je da je

čl. 34 projekta Vatikana za sporazum sa fašističkom Vladom predviđao da će se u anektiranim krajevima služba božja vršiti u jeziku vjernika (Missioli: Date a Cezare; Loiseau: Les accords de Latran all izgleda da nije tim insistiranjem Vatikan htio da razliji »od Providnosti poslanog čovjeka« kako je Papa nazvao Mussolinija i taj je članak tako postao tek pium desiderium. Iza tog lateranskog sporazuma položaj se jugoslavenske manjine još i pogoršao.

Jer se ilegalno stanje potvrdilo jednim zakonskim sporazumom i dalo time talijanizaciji u Julskoj Krajini u ruke jedno oružje više. Kako su jake garancije za slavenske svećenike vidi se najbolje po tome, što Vlada može zahtijevati da se ukloni iz župe kakvi joj nepoćudni svećenik t. j. koji smeta talijanizaciji u tom kraju. Čl. 22. traži da svi svećenici moraju biti talijanski državljani. Biskupi i župnici moraju poznavati talijanski jezik. Biskupi smiju objavljivati svoja pisma samo na talijanskom jeziku, tek im se dopušta, da dodaju prijevod u kojem drugom jeziku. Nadzor nad vjerskom obukom u školi ima država. Čl. 22. veli da treba biskupima »prema potrebi dodijeliti pomoćnike koji osim talijanskog jezika razumiju i govore jezik kraja.«

Nikakvog dakle članka u čitavom konkordatu kojim bi se štiti vjerska sloboda manjina pod Italijom. Tako Vatikan nije ništa propustio »da se učini kraj tolikoj sramoti.« Izgleda da nije pretjerano tvrditi, da je

Vatikan osim drugih koncesija fašizmu učinio i jednu veliku koncesiju promjenom svoje politike prema manjinama u Italiji

i tako dozvolio ne samo slobodno polje fašističkoj asimilatorskoj politici u Julskoj Krajini, već i stavio ugled crkve i autoritet svećenstva u službu te politike.

Lateranskim se ugovorom neprirodni položaj Sv. Stolice pretvorio u prirodni i normalni odnosi između talijanske Vlade i Vatikana su postavljeni. Sv. Stolica ima dnevno prilike da brani prava jugoslavenske manjine i da se zauzme za svećenike, koji dolaze pod udar fašističke politike.

Napadaji na svećenstvo su učestali iza 1930. godine

Da iznesemo samo neke događaje koji su se desili iza potpisa ugovora između Sv. Stolice i Talijanske Vlade.

Decembra 1930. g. su fašisti provalili u crkvu Sv. Ignacije u Gorici, napali na propovjednika, prerezali u crkvi električne žice, zamazali crvenom bojom blagoslovljenu vodu i budući svećenik nije htio da propovijeda talijanski, zlostavljali ga. U martu 1931. konfiniran je na tri godine župnik iz Sv. Križa Ivan Rejec na denuncijaciju talijanskog kapucina Zeffirina. Preko 15 svećenika je pod stalnom policijskom paskom. Na dan Sv. Josipa 1931. su fašisti nalupali župnika Branicu, bacili ga na zemlju i prijetili revolverom. Isto mu se opetovalo na Uskrs. U crkvama se opetuju nasilni činovi protiv svećenika i na svaki se način, bukom, batinama, revolverom smeta slavenska propovijed. To se desilo 3., 12. i 26. aprila 1931. u crkvi Sv. Jakova u Trstu, 19. i 26. aprila u Barkovlju, 4. aprila 1931. je pako bila zaprečena procesija u Škedinju kraj Trsta. Više je svećenika koji su dijelili slavenske molitvenike, bilo kažnjeno globom i t. d.

Tri biskupa u anektiranim krajevima slijede jasno politiku ne insirisanu interesima vjernika, kako to voli da tvrdi »Osservatore Romano«, već politiku fašističke asimilacione politike. U Zadarskoj biskupiji je pod režimom biskupa Munzanija, ukinuta slavenska služba božja, koja se tamo stoljećima vršila privolom Sv. Stolice. Riječki biskup, Mgr. Sain, iako je u njegovoj biskupiji većina Slavena, ipak je u čisto slavenskim župama imenovao talijanske svećenike, koji ne poznaju jezik onoga kraja. U Rijeci ima oko 15.000 Hrvata. Biskup je zabranio hrvatsku propovijed, ali je dozvolio propovijed na mađarskom jeziku za tamošnju, minijaturnu mađarsku koloniju. Nije li to jeka one bučne Mussolinijeve revizionističke politike, koja toliko favorizira »probudjene Mađžare«. U riječkom je seminaru diacima iza odmora zabranjeno da govore hrvatski. Porečki i puljski biskup Pederzoli je također zabranio u čisto slavenskim župama hrvatsku propovijed. Mi vidimo, da je do sada preko 30 čisto slavenskih župa ostalo bez slavenskih svećenika i da tamo vrše asimilatorsku akciju talijanski svećenici. Kako taj njihov rad cijeni fašizam vidimo po odlukovanjima koja daje fašizam talijanskim svećenicima u tim krajevima. Tako nam nedavno javlja riječka »Vedetta d'Italia«, da je lovranski pop Natale dobio odlukovanje zato, jer je zaslužan za širenje talijanstva u tim krajevima. To je po Vedetti jedan fašista još iz 1921.

Takovi svećenici se briju za »vjerske interese i spas duša« slavenskih vjernika.

Sve to se događa iza lateranskog konkordata. Izgleda da fašističke novine nisu ostavile bez komentara interpelaciju poslanika Coselskoga, koji je tražio da se slavenski svećenici u Julskoj Krajini zamjene talijanskim, a podsekretar u ministarstvu unutrašnjih poslova

Arpinati je odgovorio u ime Mussolinija, da je informiran o protidržavnom radu nekih slovenskih svećenika, ali da se nada, da će Sv. Stolica ovdje učiniti red. Ukoliko to ne bude »fašistička će Vlada znati, da aplicira, sredstvima kojima raspolaže sve nužne mjere.«

Za sve ove nekorektnosti Vatikan nije našao načina da protestuje ne u ime političkih interesa manjina, već u samom interesu vjere i ugleda Crkve.

Izgleda da se Mussolini nije varao, kada je 15. decembra 1929. rekao pred Velikom Skupštinom fašističke stranke »Kako slijedi iz izvještaja pretekata, talijansko svećenstvo je u talijanskoj državi t. j. ono sluša državne zakone i čisto je oduševljeno režimom po staroj formuli: sve u državi, ništa van države, ništa protiv nje.«

»Većina svećenstva, osim rijetkih iznimaka u pograničnim krajevima, ima uglavnom iskrvenu želju, da sudjeluje sa lokalnim i centralnim vlastima.«

Zašto ne ustaje Vatikan sada kada se njegov položaj normalizirao, na obaranu vjerske slobode Jugoslavena u Julskoj Krajini. Jedno pastirsko pismo bi utješilo savjest mnoge kršćanske duše, koja se čudi što na sve zločine protiv slobode isповједanja vjere i na sva svetogrđa Vatikana štiti.

Jedan novinar nije bez duhovitosti rekao da se iza 11. februara 1929. Sv. Stolica kvirinalizirala a Mussolini vaticanizirao.

Medjutim ta politika Vatikana nije samo lokalnog značenja. Već je više svjetskih listova ustvrdilo da se stav Vatikana u tom pitanju tiče

svih manjina katoličke vjere. Zadnji slučaj sa goričkim nadbiskupom Sedejom je dao pogotovo svu svežinu pitanju odnosa između Vatikana i manjina.

Mgr. Borgija Sedej, zadnji biskup slavenske narodnosti u Julskoj Krajini je bio duboko poštovan i od talijanskih i slavenskih vjernika. Njegovo nepolitičko držanje medjutim nije smetalo talijanskoj štampi da ga najgadnije napadne uoči 25. godišnjice njegovog biskupovanja u Gorici. Izgleda da su ga fašisti smatrali kao zadnji stup slavenske otpornosti i zato sve udesili da ga maknu. Nema sumnje, da su fašistički hijerarhi intervenirali pomoću crkvenih odličnika kod pape kako bi se Sedeja prisililo na demisiju. Ali tada još nije bio likvidiran onaj poznati spor između Vatikana i Mussolinija, što se tiče katoličkih omladinskih organizacija i Vatikan se nije žurio da udovolji želji fašističkih hijerarha.

Zašto je Vatikan konačno popustio i koji je bio cilj posjeta prelata Paseto kod nadbiskupa Sedeja, nije još utvrdjeno.

»Kölnische Zeitung« je izjavio: »Vatikan je kupio drugi sporazum sa fašizmom žrtvujući ne samo Msgr. Sedeja nego i svoje dotadašnje političko držanje prema manjinama.«

Dakako da je ovakva tvrdnja bila odveć smiona i odveć vredjala politiku Vatikana, a da nato nebi on odgovorio. »Osservatore Romano« službeno glasilo Vatikana je odgovorio u decembru 1931: »Što se tiče ostavke Msgr. Sedeja ona je bila sasvim spontana. Neistinost tvrdnje ne samo »Kölnische Zeitung« nego i drugih listova najbolje je dokazano pismom u kom Sedej izražuje papi »najdublju i najodaniju zahvalnost; što ga je razriješio službe u goričkoj nadbiskupiji.«

Kölnische Zeitung se pobrinuo da odgovori Osservatoru Romano faktima, koje je sakupio dopisnik tog lista na licu mješta.

4. marta »Kölnische Zeitung« piše:

»Papin vizitator biskup Paseto pozvao je u toku godine 1931. više puta nadbiskupa Sedeja, da podnese ostavku na svoj položaj. Sjedi nadbiskup odupirao se dugo da prihvati ova poziv, dok mu nije krajem septembra prošle godine, odmah poslije »drugog sporazuma« između Vatikana i talijanske vlade, papinski vizitator učinio formalni poziv da moli za razrješenje od službe. Medjutim, nadbiskup se tek onda odazvao ovome pozivu, kad mu je papinski vizitator dao »u ime sv. oca« i »u saglasnosti sa izričitim uputstvima sv. oca« obavezno jamstvo, da su primljeni uslovi, koje je nadbiskup bio stavio i koji su se odnosili na ličnost njegovog nasljednika. »Tek poslije toga nadbiskup Sedej sastavio je i potpisao svoju ostavku. Odstupanje nadbiskupa Sedeja bilo je dakle vezano za uslov, da se izvrše data jamstva, koja postavljaniem monsignora Sirottija, poznatog gonitelja Slovena, za apostolskog administratora goričke dieceze, nisu bila uzeta u obzir. Uvrijeđen u dubini svoje duše, monsignor Sedej napisao je pismo od 3. novembra, koje »Osservatore Romano« samo djelomično citira. Istina je, da je nadbiskup Sedej u ovom pismu zahvalio papi što je uvazio njegovu ostavku, ali istovremeno je na veoma jasan način upozorio sv. stolicu i na uslove svog odstupanja. Nije pretjerano ako kažemo, da je sijedome služitelju crkve, koji je bio teško uvrijeđen što na njegovo pismo nije došao nikakav odgovor, upravo zbog toga srce prepuklo. »Osservatore Romano«, koji je objavljenjem jednog dijela pisma od 3. novembra pokazao toliko »obazrivosti« i »promišljenosti«, neka ima sada hrabrosti da priznae cijelu istinu i objavi pismo u potpunosti.«

»Ove činjenice dokazuju svakako da je Vatikan popustio pred politikom koju vodi Italija protiv slavenske manjine, i da je on ovoj politici žrtvovao jednog vjernog slugu Crkve.«

Dakako da Osservatore Romano nije objavio čitavo pismo i na daljnju kampanju, lijepo izloženu u beogradskoj »Politici« od 17. III. nije uopće odgovorio nego obilazeći.

Možemo li time smatrati stvar završenom. U Gorici je Sedeja zamijenio talijanski nacionalista i filofašista Sirotti, koji nije nikad krio svoju mržnju prema Slavenu. Sirottijev režim je u punom jeku u goričkoj nadbiskupiji i na štetu sve više ne samo interesima jugoslavenske manjine već i ugledu crkve.

U politici prema slavenskoj manjini ne razlikuje se mnogo Vatikan od Kvirinala, tek što

je polaska talijanizacijske politika puno veća opasnost za budućnost slavenske manjine pod Italijom nego nasilne mjere fašizma.

Da ova suradnja fašističkih državnih faktora i crkvenih odličnika nije jedna tvrdnja bez temelja, mi smo već dokazali.

Najnoviji sastanak biskupa iz Julijske Krajine i pulskog prefekta nam isto dokazuje

Kako talijanske novine javljaju 1. maja je bilo posvećeno pet mladih svećenika u Puli i toj je svečanosti prisustvovao administrator goričke biskupije Mgr. Sirotti, tršćanski biskup Fogar i porečko-puljski biskup Pederzoli. Prigodom te neznačajne posvete, koja je služila kao izlika za jedan sastanak između biskupa iz novih krajeva i fašističkih hijerarha, bio je upriličen jedan ručak kod prefekta, komu su prisustvovali uz gore spomenute biskupe senator Chersi, poslanik Maracchi i sekretar fašističke federacije Relli. Koje su odluke na tom sastanku donijeli ne može se još znati, ali budući će nam događaji bez sumnje da utvrde, da taj razgovor

koji je tekao po izvještaju fašističkih novina, »u vrlo prijateljskom duhu«, neće ništa biti na korist vjerskih i jezičnih interesa jugoslavenske manjine pod Italijom.

Ako Vatikan misli da su netačne tvrdnje mnogih novina o vatikanskoj politici prema jugoslavenskoj manjini pod Italijom, zašto ne pokaže jednim gestom da mu je stalo do vjerske i njezine slobode Hrvata i Slovenaca u Julijskoj Krajini. Zašto dozvoljava, da se najistaknutiji nacionalni talijanski svećenici premještaju u pogranične krajeve i zašto se ne suprostavi toj i odveć jasnoj suradnji fašizma i crkve u Julijskoj Krajini.

Kako mi vidimo, da se kroz zadnjih godina broj slavenskog svećenstva umanjuje, a zadnji slavenski biskup šli da demisionira, to ne možemo da smatramo objektivnom i jedino vjerskim interesima inspirisanom politikom Vatikana u Julijskoj Krajini, pogotovo ne otkad vidimo da svećenici i biskupi,

koji dolaze u ove krajeve vjerno slijede fašističke direktive i stvaraju tako jedan front uperen protiv Hrvata i Slovenaca u Julijskoj Krajini.

Stanje u Julijskoj Krajini, kao i ta politika Vatikana interesuje sve manjine katoličke vjeroispovijesti u Evropi... Dali će Vatikan da slijedi politiku vjere i paziti na »spas duša« svojih vjernika ili će sve to staviti u službu bilo svoje bilo Mussolinijeve

politike, treba da odgovori ne »Osservatore Romano« već jedna jasna i određena politika Vatikana.

Jugoslavenska se manjina pod današnjom Italijom osjeća pod udarom vatikanske i fašističke politike i nažalost ne nailazi na nikakovu stvarnu i uspješnu zaštitu sa strane Vatikana. To treba samo da se požali. Slovenci i Hrvati u Julijskoj Krajini vide kako talijanski biskupi suraduju sa fašistima na talijanizaciji pograničnih krajeva, dok se slavenske propovijedi priječe i svećenici vjerni svom rodu prganjaju, a Vatikan na sve to šuti i nije čudo ako i najmirniji posmatrač mora iz svega toga da zaključuje: »Tko šuti potvrđuje«.

Dragovan Šepić.

Vijesti iz Julijske Krajine

PROGON NASEG JEZIKA IZ CRKVE

Buzet, maja 1932. U Vrhu kod Buzeta se u crkvi oduvijek molilo našim jezikom. Zbog toga je posljednjih godina bio mnogo proganjan župnik u Vrhu Peršić, koji je bio više puta istučen od fašista. Na koncu je pred godinu dana bio premješten u Mošćenice. U Vrhu je bio došao svećenik Sirca Marijo iz Trsta. On je podržavao u crkvi još uvijek hrvatsku molitvu. To nije bilo pravo fašistima, pa su i njega počeli da progone. Na neprestane napadaje fašista otputila se je početkom ovog mjeseca jedna deputacija seljana iz Vrha u Trst k biskupu Fogaru, da ih zaštititi. Fogar ih je pitao kako govori većina u selu. Rekli su mu, da govore svi samo hrvatski. Onda je Fogar rekao, da se prema tome može moliti hrvatski. Ali, kad se je deputacija vratila, karabinjeri su seljake pozvali na odgovornost. Jedan od njih Mate Buljevac bio je čak i zatvoren nekoliko dana. Prijete mu sada s konfinacijom, jer se je usudio ići biskupu da traži u ime sela zaštitu. Don Sirca nije ipak mogao da se ravna po uputi biskupa. Fašisti su ga počeli terorizirati i biskup je bio prisiljen da ga premjesti. Poslao ga je u Krkavce. Vrh je ostao bez svećenika pa sad dolazi da misli u nedjelje Luigi Branca, poznati fašistički svećenik iz Sovinjaka.

PROCESIJA ZABRANJENA RADI JEZIKA U LITANIJAMA

Pazin, maja 1932. Karabinjeri su u Kašćerji i Grdom selu zabranili prilikom nedavnih blagdana procesiju, jer se obično u tim procesijama mole litanije na našem jeziku. Kako narod talijanskih litanija nezna, svećenici su bili u nemogućnosti da održe procesije.

JOŠ JEDAN SVEĆENIK ISTJERAN IZ ISTRE

Župnik Ivan Cuvarić mora da seli u Jugoslaviju

Pazin, maja 1932. — Župni upravitelj u Gologoricu veleč. Ivan Cuvarić dobio je ovih dana od policijske vlasti naredbu, da odmah napusti Istru i da se iseli u Dalmaciju, odakle se je doselio u mladosti. Župnik Cuvarić je baš sada teško bolestan, pa mu je na posebnu molbu bio produžen rok za iseljenje za neko vrijeme. On je osim župe Gologorica upravljao i župu u Pazju i Karbunama.

MALE FAŠISTKINJE IZ RIJEKE KOD SV. OCA PAPE.

Rijeka, maja 1932. — Ovih dana posjetila je jedna velika grupa malih fašistkinja iz Rijeke Rim. One su u uniformama bile primljene i od Sv. Oca Pape, prošle su ispred njega i svaka mu poljubila papinski prsten.

MILICIJA UZ GRANICU MORA BITI OD ČELIKA.

Gorica, maja 1932. — Milicionerskoj 62. legiji »Isonzo« sa sjedištem u Gorici

komandovao je već 52 mjeseca Console Giorgio. On je bio ovih dana premješten u Napulj. Za komandanta goričke legije postavljen je Console di Pasquale. Ta izmjena u komandi legije obavljena je s velikom pompom. Instalaciju novog komandanta izvršio je general Bocechio od videmske više milicionerske komande. U svom pozdravnom govoru console di Pasquale naglasio je da milicija svagdje mora biti od željeza, a u pograničkim krajevima u Julijskoj Krajini ona mora biti od čelika.

PROMJENA PREZIMENA U RIJEČKOJ POKRAJINI.

Rijeka, maja 1932. — Posljednji broj službenog lista donosi popis lica kojima su promijenjena prezimena. Taj popis glasi: Nella Hočevar u Orefice; Nikola Maracčić u Marassi; Djurdjica Zora Prešić-Silvani u Prešić-Silvani; Franjo Marijašević, Marija, Arduino, Dinora i Graziella u Mariassi; Petar Cvečić, Italia i Nella u Celli; Josip Crnilogor, Lucija i Ivanka u Cerni; Duro Hirschl u Cervini; Klementina Bednar u Bressan; Rosalia Debenjak u Debenini; Ivan Imričze i Marija u Imberti; Albin Gerzanić u Corti; Mario Bratuš u Bardi; Josip Brzić u Bersi; Kuzma Bellen Josefina, Josip i Giudita u Belelni; Ludvig Valenčić u Valenti; Marko Bernobić, Virginia, Italo Vittorio i Eleonora u Bernobi; Marko Dobrović, Paolina, Wally, Oreste i Oskar u Deboni; Josip Cvečić, Gelmira, Fernanda i Dario u Celli.

SLOVENSKI OTROCI SLEKLI BALILSKE SRAJCE.

V neki drugi vasj zopet je hotela učiteljica prirediti majniški izlet. Da bude pa isti veličastneje izpadel jih je v šoli preoblekla v balilske srajce. Fantički pa komaj so prišli skozi vrata so tekli okoli šole, slekli srajce, jih pometalni skozi okno nazaj v sobo ter ušli domov. To je pač za nas razveseljiv slučaj in smo zares lahko ponosni na tako mladino.

MILICNIKI PRETEPLI IN ZAPRLI NAŠEGA KMETA

Tolmin, maja 1932. Kmet Andrej Rutar iz Tolminskih Raven je šel obiskati svojo bolno hčer preko meje v Bohinj. Vsled snežnih zametov se pa ni mogel takoj vrniti. Ko se je pa vrnil so ga doma pričekali milicniki, kateri so ga tako pretepli da ni mogel tri dni vstati, nato so ga pa vlekli v Tolmin, kjer je bil še obojen na pet mesecev zapora.

POLITIČKA POLICIJA PO ISTARSKIM SELIMA

Buzet, maja 1932. I Buzet ima svoj »nucleo« političke policije, koja u automobilima obilazi po čitave noći sela u okolici. Takav »nucleo« sastoji se obično od deset, petnaest agenata. Automobil s političkom policijom zaustavlja se svake noći pred kućama sumnjivih naših ljudi, prave se premetačine i ispituje se. Agenti znadu da se zaustavljaju i sakrivaju pod prozorima i prisluškuju ne govori li se što protiv Italije u sumnjivim kućama.

LJETINA I POREZI U ISTRI

Buzet, maja 1932. Ove godine je u nekim mjestima ljetina užasno podbacila. Ima seljaka, kojima je čitava ljetina manja za 75 posto od normalne. U selima vlada glad. Vlada ništa ne pomaže. Jedina mjera, koju je vlada poduzela je ta, da je poreze malo ublažila i to samo nekoje. Ali ta sniženja su upravo smješna. Seljak, koji je, naprimjer, morao da plati 500 lira poreza, platić će s »olakšanjem«, radi siabe ljetine, 23 lire manje, to jest 477 lira... A ljetina je podbacila za 75 posto!

SPREMA SE JEDAN NOVI VELIKI PROCES PRED SPECIJALNIM TRIBUNALOM

Medju optuženima je i studentkinja Vera Makuc.

Gorica, maja 1932. — Gorička policija aranžirala je jedan novi proces pred specijalnim tribunalom. Ovaj put imalo bi doći pred taj tribunal 12 osoba, koje su pred četiri mjeseca uhapšene u Brdima i koje su optužene zbog antidržavne akcije. Deset uhapšenih je iz Cerova a dva su iz Njivica kod Kojškog. Medju uhapšenima nalazi se i studentkinja Vera Makuc, koja je studirala najprije u Jugoslaviji, a kasnije u Padovi. Specijalni tribunal započeo je već sa svojom istragom.

NAMEN FAŠIZMA: UNIČITI NAŠE LJUDSTVO

Gorica, maja 1932. Novoimenovani obč. komisar v Soči si je nadel kot prvo važno nalogo, da sezida nov občinski dom, proračunjen na 80.000 L in to vkljub temu, da imamo že občinski dom — kateri se pa najbrže zdi temu gospodu preveren. Vsak pa lahko ve, v kako revnem položaju se naša občina nahaja, posebno od kar so bili naši delavci v Rebeju reducirani. Iz tega se razvidi, da so gospodje, katere nam pošiljajo tako bedasti, da ne uvidevajo potreb ljudstva ali pa jim je glavni namen, da spravje vse naše ljudi na boben, kateri že itak prepogosto poje.

Tolmin, maja 1932. Čuje se, da bode naš podeštat Marsan, kateremu so naši ljudje nadelil ime: »Matijček« po trudopolnem naporu škoditi našim ljudem in obćim, katero je z dolgovi tako obremenil, katerih ne bo mogoče nikdar poplačati. Sezidal je n. pr. v Tolminu občinsko palačo, kateri enake ni zlepa najti po naših mestih.

Lučice, luk egipatski, krumpir

svake vrste za sjeme i jelo (amerikanac; bijeli Snežak, srpanjski biser, novi talijanski) te ostalo voće i povrće nudja uz veoma povoljne cijene:

HINKO BLUM
ZAGREB — KAPTOL br. 28.
Telefon 85-67

V. Kuprešanin:

Čakavske pjesme Mate Balote

Jedan francuski književnik rekao je prigodom neke debate o patriotskoj poeziji, koja je tako bujno cvjetala u prvju polovici prošloga stoljeća, slijedeće:

»Ta poezija (naime patriotska) imala je donekle uticaja na građanstvo, ali u širim slojevima naroda, koji žive izvan gradskih zidova, ona je bila od veoma slabog uticaja. Jer dok je seljak bio privredno slab, dok mu je bila glavna misao, kako će se prehraniti, on nije mogao razumjeti onaj politički momenat izrečen u tim pjesmama. Njega je mučio privredni problem. Ekonomski se momenat digao nad politički i ta poezija, umjesto da je postajala duboko socijalna, ona je postajala sve bezizražajna, trabantica pojedinih političkih grupa, a ne cijeloga naroda kakva je trebala da bude«.

Dakle politički i ekonomski momenat treba da sje sjedine, jer jedno bez drugoga, kao ni u životu ne može da postoji ni u poeziji te vrste. Bogatstvo riječi ne znači sve, ne znači sve ni naricati ni slaviti. Patos umanjuje vrijednost poezije, škodi tendenci. Treba razumjeti psihu naroda i njegovo rezonovanje, treba potpuno razumjeti u ekonomskom i političkom smislu ono stanje u kom se narod nalazi. Ne znači opet sve ovo, da treba te momente naročito isticati. Treba odabrati radnju, koju će svako razumjeti, kroz koju će se vući kao nit glavna misao, tumačena od stiha do stiha od retka do retka. To je jedne vrste simbolizam zbog socijalnog momenta, koji je skriven u stihovima i izražen tako, da ga sama radnja tumači. Dati sliku, vjernu i proživljenu sliku naroda, koji se pati i muči, koji se bori i traje i sve ono što sačinjava tu borbu, što se utkalo u grudju zemlje i što čini nepravdu, to je patriotska poezija u današnjem smislu.

I kad pročitamo ono nekoliko pjesama Mate Balote, štampanih u nizu brojeva »Istre«, tada ćemo vidjeti da je

Balota dobro razumio što znači pjevati za narod i biti pjesnik zemlje, koja ne treba elegija ni tirada, nego stvarne pomoći, ljudi odrešitih, i odlučnih.

Doista u njegovim se pjesmama nalazi gdje gdje i idiličnost, »Daleki dom«, »Pastirica«, »Pramalice«, ali ni ta idiličnost nije vedra, kroz nju se provlači ton boli i revolta, premda prigušen ali ipak toliko jak da ga u sebi osjećamo. Kako je bolna nostalgija izrečena u pjesmi »Daleki dom«:

Daleko na stotine milja
di se zaliv kraški sa Kvarnerom spaja,
di glas zvona ljude s dobrotom napaja,
di nam misli stanu kad dojdju do cilja.

Dom naš je tamo, murva, crikva draga
i sva srića lipa domaćega kraja
matl stara od svega milija...
A ko je kriv da taj dom više nije naš,
da po njegovom oštrom kamenom, ali
ipak lijepom pejzažu ne koraca noga
djeteta, kog je on odgojio, nego neko
drugi strani i tuđji? I mati, »matl stara
od svega milija« i ona je daleko tamo,
sama, s njom i ona lijepa sreća,
što se radja na rodjenoj grudju na do-
maćem pragu. Ko je tome kriv? Ne Bog,
ne sudba, kako se pjevalo u starim na-
šim, a i nekim današnjim patriotskim
pjesmama. Ne ona neka viša sila, koja
upravlja ljudima, ono nešto apstraktno
neshvatljivo. Mnogo je to stvarnije
i zato baš, jer je stvarnije teže je i muč-
nije.

Tuja sila, majko, tako nas razdili,
tuja moć ča silon zakon dili
to je — dilo ljudsko, Bog ni tako
htija.

I taj posljednji stih iz nostalgicnog soneta dalekom domu rekao je sve. A zašto je taj daleki dom tako drag? Obično se pjevalo o domovini kao o nekoj prekrasnoj i bajoslovnoj vili, čiji prirodni ukrasi privlače neodoljivom ja-
košću. I da bi se efekat te slike »divnih
lugova«, čarnih gora, njiva i poljana »po-
većao i da bi simbolična vila došla do
što većeg izražaja, pjesma je bila is-
pjevana patetički, sve je bilo u njoj
namješteno po programu i domovina je
uvijek izgledala kao neka nakičena

djevojka, koja, ili se divlje smije od rado-
sti, ili briše suze i — šmrca. Balota
ne pjeva tako. Ne. Njegov kraj, njegova
domovina nije takva. On je iskren i is-
krenost tih njegovih riječi pridonosi ve-
liku vrijednost onom što je pjevao. Ka-
kav je taj kraj?

Naš kraj je zvanaka brižan, prez polja
i sunce u njem pali, kamenje u njen
gori,
a svaki mu čovik za kruh se mučno
bori,
za goli svoj život, za malo lih slobode.
Svejeno nam je drag ti oštar kamik
svaki
i skasi i pličine i doli i doline
sve muke i sve patnje i sunca zraki jaki.
Zač mi smo dica sunca i vina
crlenoga
i mora velikoga juga teple
krevi.

(»Dragi kamena«)
Kako uvjerljivo djeluju ova dva sti-
ha o našoj genezi izrečena bez patosa,
priprosto i iskreno. To je ono, što nam
ulijeva snagu i dok mi budemo »dica
sunca i vina crlenoga i mora velikoga
i juga teple krvi« u nama će biti živo-
ta borbenosti za opstanak, ljudi od dje-
la i jedna sretnija budućnost. Kako
stravično djeluju stihovi drugog čakav-
skog pjesnika Drage Gervaisa:

Moja zemlja umira,
mrtvac na njoj leži.
... već zadnji j' dihi čut...

U njegovim je pjesmama naš Istra-
nin neborben, resigniran. U pjesmama
Mate Balote nije. On se muči, trpi, ra-
bota i pečalbari, ali ne popušta, on je
svijestan svoje dužnosti i ta ga svijest
podržava. Evo »Kopnje«, koja je jedna
od najjačih Balotinih pjesama, u kojoj
nam je on prikazao, koliko je naš čov-
jek vezan uz svoju zemlju i kolika je
njena moć i uticaj na nj. »Kopnja« to
je jedna divovska metamorfoza u nu-
trinji našeg čovjeka. To je saznanje
našeg čovjeka, da je on vlasnik te ze-
mlje, koju je znofem obradio i da zbog
nje samo mora živjeti, boriti se i po-
bijediti, da bude vazdan njegova, jedi-
no njegova i ničija više:

U dane kopnje kopači srastu sa zemljom
... U kopnji se ljudi posvete, na tilo
pospu si prah,

sunce njin kožu opali, sve grihe Bog
njim oprosti.
Pastirice postaju žene, a dica
mladi junaki.

U kopnji se ljudi pobrate, i svi su težaci
jednaki.
U kopnji su dani dugi i lihe nimaju
kraja,

od zore do mraka tilo je prigruo
zemlji.
Pucaju križa, krv šumi u glavi, ma vrat
se svejedno ne diže.

Svit kopača je pedalj zemlje,
do kuda motika u nju siže.
Čiste ukopane njive se crne, samo se
batva zelene.

Svako su batvo gladile teške ruke
kopača.
Svaki je koren poškopijen s kapljom
trudnoga pota.

Kopnja je sveta molitva te-
žaka dota seljačkoga života.

Nostalgiju za dalekim domom pove-
ćava u Balotinoj duši jedno drago, sve-
to i ostavljeno biće — majka. To ćemo
moći primijetiti u više njegovih pjesa-
ma. On silno ljubi svoju majku, ona je
za nj svetinja, ona je simbol njegovog
kraja, kog je opjevao. I kad usporedimo
taj njegov kraj i život s jedne strane i
majku, njen trudan život i patnju s
druge strane, tada ćemo viditi da iz-
među tih dviju uporedba nema nikakve
razlike.

Moja mati je bila velika sirota,
tuju je zemlju kopala, tuje je pode prala
Sva svoja lita otkidala je od svoga
života

i malo po malo sve je drugim razdavala.
Od vrha do dna su njoj dani bili puni
rabote.

Svako je brime nosila samo ča svoje
dobrote,
prez plaće je služila svima, bolje od
najbolje sluge.

Sve ča je mukom prikupila, drugi su
lako digli.

PRAVA UTJEHA ZA ŽIVČANO BOLESNE

Jest moje upravo izašlo razjašnjeno! U istom se objašnjavaju mnogogodišnja iskustva o razlozima, postanku i liječenju živčanih bolesti. Ovo evanđelje zdravlja šaljemo svakome

POSVE BADAVA.

Tko ga pismeno zatraži od donje adrese. Hiljade zahvalnica dokazuju nenadmašno jedini uspjeh neumornog savjesnog istraživanja za dobrobit patničkog čovječanstva. Tko pripada

VELIKOJ ČETI ŽIVČANO BOLESNIH,

tko trpi od rastresenosti, tjeskobe, slabljenja pamćenja, nervozne glavobolje, besanice, želučanih smetnja, prevrleke osjetljivosti, bolova u zglobovima, općenite ili djelomične tjelesne slabosti ili od drugih bezbrojnih pojava,

MORA DA ZATRAŽI MOJU KNJIŽICU UTJEHA!

Tko ju pažljivo pročita, doći će do utješljivog uvjerenja, da postoji jednostavan put do zdravlja i životne radosti!

Ne čekajte i pišite još danas!

Sabirno mjesto pošte:

ERNST PASTERNAK Berlin 50,
Michaelkirchplatz Nr. 13., Abt. 938

OTROCI NAPADLI IN PRETEPLI UČITELJICO SICILIJANKO.

V neki vasi na Tolminskem, je neka učiteljica iz Sicilije, katera pač kot vsi drugi enake branje bi rada čimpreje pošaljati naša male. V to svrhu se je tudi posluževala različnih precej nasilnih sredstev. No nekega dne jo je vendar kupila. Dva večja učenca, katera sta se naveličala njenih šikan, sta jo v šoli napadla, vrgla na tla in tako zdelala, da je začela jokati in jih prositi da jo pustijo.

JOŠ JEDNA LISTA PROMJENJENIH PREZIMENA U TRSTU.

Trst, maja 1932. — Trščanski prefekt izdao je jedan novi dekret, kojim se mijenja nekoliko desetaka slavenskih prezimena u talijanski oblik. Tako je Bezec postao Bezecchi, Kocijan—Canciani, Kjuder—Clandi, Kranjec—Carnieli, Krizman—Crismani, Kuret—Coretti, Merlak—Merlatto, Novak—Novatto.

Pretpatite se na „Istru“!

I meni je čuda dala, a ja sam njoj malo vrnija. Daleko je ona od mene, sama prez nina svoga. Da prosi ča od višnjega, ki zna ko bi je čuja. I kad bi Boga molila, Bog bi druge pomoga. (»Moja mati«).

To je mati u pjesmama Mate Balote. I koliko mi je poznata naša književnost jedini je još tako snažno opisao majku-patnicu pokojni slovenački pjesnik Ivan Cankar u nekoliko svojih pripovijedaka. To je mati, koja otkida od sebe sve samo da ugoji svoju djecu, to je personifikacija onog pjesnikovog kraja, onih kopača sagnutih nad crvenom zemljom i oblivenih znojem, onog oštrog krasa i litica i sveg onog, što je opjevao u svojim pjesmama. Zanimljivo je kod Balote, a u čemu je i vrijednost njegovih pjesama, što ta sva bol, ta patnja i borba ne ubija njegovog čovjeka. To ga čini otpornim, jer tvrdi žuljavi dlani govore da život je dobar. On ne pjeva smrt jednoga naroda. Ne. Taj narod ne može umrijeti, jer u njemu plamt silna volja za život. Nikad u njemu nije bilo sjajnih dana: Vajk su naši dani teški bili, prazni žepi i žuljavi dlani.

Mučan nan je bija kruh naš svakidani ko ga je bilo. Ko ne, smo postili. Kašu su jili naši stari i brmeč su brstili, stariće ovsu prodavali, da kupe malo soli, ma ki bi od nas onako, kako su oni umili zakanta: Rodila loza grozda dva... (»Roženice«).

Tako je bilo od starine. Tako su i stari živjeli, mučno trajali dane i robotali, a ipak im je pjesma bila snažna i odbijala se kao valovi morskog o tvrde i šiljate kraške litice.

Balota ne sumnja u svoj istarski narod, jer on nije pokvaren, on nije rezigniran, on nije popustljiv, jer to su pokazala tolika stoljeća. Taj je narod u svojoj duši jak, on je velik i pun kreposti, ali je nesretan zbog dugog ekonomskog i političkog ropstva.

INTERESANTAN PROCES PROTIV JUGOSLAVENA PRED TRŠČANSKIM TRIBUNALOM

Teška osuda Antona Žagara i Jakova Cuceka

Trst, maja 1932. — U srijedu 18 o. mj. započeo je pred trščanskim tribunalom proces, koji je veoma karakterističan za prosudjivanje prilika u kojima naš narod pod Italijom živi kao i za prosudjivanje fašističkog mentaliteta i sudbenog postupanja. Pred tribunal bili su dovedeni Anton Žagar, star 23 godine i Jakov Cucek, star 21 godinu, koji su bili optuženi, da su dne 14 jula lanjske godine u deset sati na večer u Košani pucaali na milicionera Romea Zivianija i ubili ga. Milicioner Ziviani je bio u društvu s nekim svojim drugom u patroli i prolazio, kako optužnica kaže, mirno cestom. Iz zasjede su odapeti hitci, od kojih je on pao i poginuo. Bilo je odmah uhapšeno mnogo seljana iz Košane i istraga je ustanovila, da su počinitelji Žagar i Cucek. Ova dvojica bila su izručena Specijalnom tribunalu, jer se je ispočetka mislilo, da se može ta dva Slovenca suditi za zločin protiv državne sigurnosti. Ali poslije proučavanja tog predmeta Specijalni tribunal nije mogao da nadje elemenata, koji bi bili potrebni za proces političke naravi, pa su Žagar i Cucek predani trščanskom tribunalu na sudjenje.

U procesu je Žagara branio odvjetnik Zennaro (koji se je ponio neljepo u procesu protiv Bazoviških žrtava, braneći Miloša i Bidovca). Zennaro je ovom prilikom napravio jedan interesantan ispad. On je naime izjavio, da će braniti Žagara samo ako se dokaže, da nije zločin političkog karaktera. Cuceka je branio dr. Pretni.

Žagar je odmah priznao, da je pucao i to zato, jer su fašisti malo pred tim ubili Cucekovog psa. Cucek je njegov prijatelj i ovaj ga je postupak fašista razžestio. On je pred tribunalom izjavio, da nije imao namjere ubiti milicionera, nego je htio samo fašiste da preplaši, jer znade, da se oni plaše ovakvih akcija. Cucek nije pucao, nego je samo bio u društvu sa Žagarom, kad je ovaj pucao.

Od svjedoka izjavio je milicionerski centurion Paggi, da je neki milicioner, koji pripada odjeljenju u Selce, doista pucao i ubio psa, jer ga je pas napao. Nije isključeno ipak, da je fašista pucao u psa iz puste objesti. Paggi je tom prilikom pred tribunalom pripovijedao, kako je narod u onom kraju protivan fašizmu, što se vidi i po tome, da su nepoznata lica izmazala fašistički znak na mostu kod Košane, a na njegovom mjestu su naslikali početna slova imena tajne terorističke organizacije T. G. R. Generalni konzul fašističke milicije Diamanti rekao je na procesu, da su nedavno nepoznata lica oblatila sjedište fašističke organizacije u Košani. Fašistički pretstavnici htjeli su ovim izjavama da prikažu Jugoslavene u onom kraju kao protudržavne elemente, da bi kazna za optužene bila teža.

Rasprava je trajala dva dana. Nastavila se je u ponedjeljak 23 o. mj. Žagar i Cucek osuđeni su na doživotnu robiju.

I kad je »tuja sila« mimo božje volje prisilila djecu tih starih istarskih kremenjaka, da krenu iz domovine, da je ostave, ono nisu pošli sami: Velike sopele svire već milijare lit, kroz nje govore glasi naših starih od kamogod se krenemo, oni gredu s nami glasi crlene zemlje i krasa, glasi domovine.

Balota nije ispjevala mnogo pjesama, ali tim svojim premda malim brojem pjesama, on je postao jedan od naših najboljih istarskih čakavskih pjesnika, najznačajnijih i najuvjerljivijih. Njegove su pjesme vjerne i realne, on ne pada u romantičnost, on ne pjeva banalne tužaljke s namještenim stihovima. Ne. On pozna svoj narod, svoju zemlju, on zna njegovu dušu, njegovo rezonovanje, njegove boljke i ekonomsko socijalne uslove za opstanak. On ne pjeva kroz prizmu starog romantičnog patriotizma i zova na odmazdu. Mate Balota je duboko socijalan, on je ogorčen na nepravdu ljudsku, ali ta njegova ogorčenost nikada ne prelazi granica. Čak ni u jedinstvenoj mu pjesmi, najboljoj uopće, koju je nazvao prosto jednostavno »Kozas«. Koliko ima značenja u toj pjesmi i koliko ona veli. Ta je pjesma impresivno snažna, socijalno duboka, ona je tako jedinstveno izražena, da joj je mjesto u svakoj našoj antologiji.

Mate Balota je pjesnik Istre, koja ne umire, zemlje, koja strpljivo traje svoje mučne dane i s velikom i pozitivnom vjerom u sebe, u svoju svijest i snagu očekuje bolja vremena i povratak one njene djece, koja su je silom prilika ostavila i krenula novim putevima i novim svijetovima.

Nazivi pjesama M. Balote: (arapski broj označuje broj lista, a rimski godišta »Istre«, u kom je pjesma štampana) »Daleki dom« (2. III). — »Pastirica« (3. III). — »Dragi kamen« (5. III). — »Kopnja« (8. III). — »Moja mati« (10. II). — »Roženice« (5. II). — »Primalice« (4. II). — »Vazmene pjesme« (13. IV). — »Kozas« 15. IV.

ISTRA I DALMACIJA

Nema, jamačno, još drugih dviju kraji, nazvanih po svojim »historičnim« imenima. — a u kojima žive naš nacionalni živalj.

— koje bi bile u tolikoj mjeri usko skopčane po svom zlom udesu u dalekoj i bliskoj prošlosti.

— o kojima bi se pisalo, govorilo, sa njalo kao o jednoj kompaktnoj cjelini, — koje bi bile jednovremeno rešetane u jednom rešet.

— s kojima bi se bilo kockalo po jednom prohtjevu i raspoloženju.

— na koje bi se zaustavljalo jedno te isto pohlepno imperijalističko oko,

— koje bi bile meta aspiracija jednog gurmanskog apetita.

— koje bi se smatrale kao jedan zalogaj jednog nezasićenog ždrijela,

— koje bi bile izložene narstajima zajedničkog im dušmanina,

— koje bi bile propinjane na krst od jednog bezdušnika.

— koje bi bile tako bliske i smatrale se jednim tijelom — i po svojoj etnografskoj, geološkoj, geografskoj i historijskoj suštini, istini i biti,

— na kojima bi živjeli u tolikoj mjeri slična braća — i po mentalitetu, i po uspomjenama, i po željama za odmazdom zajedničkom im neprijatelju, i po strahovanju od istog im dušmanina, i po sudjenicama njihovih domova, po svemu,

— za koje se radi — s jedne strane,

— za koje se ne radi — s druge strane

— :

kao što su to Istra i Dalmacija!

(Kad navodimo ime Istra, ne mislimo samo na istarsko poluostrvo, već i na njenu zaledjinu, dakle na Julijsko Primorje sa Trstom, Goricom i Gradiškom; tako su, uostalom, neki stariji pisci davali širi geografski pojam od onoga kolega je imala po a-u školskim udžbenicima, na pr. Ivan Andrović u svojoj odličnoj raspravi »Hrvat i Talijan«, izdanoj u Splitu 1901.)

Po Rapalskom ugovoru, izgledalo bi oku neupučenoga, da su prekinuti lanci koji su stoljećima stiskali Istru i Dalmaciju: Dalmacija (ma da i ne sva) uživa u slobodi, dok Istra... Ne zatiru ih već, kao i nekad, istim knutom, jedno vrijeme: Venecija, drugo vrijeme: Austrija... I dok su spadale pod Austriju bili su zajednička meta italijanskih iredentističkih aspiracija...

A dali su se zaista, stanjem stečenim Rapalskim ugovorom između dviju država ugovornica, ugušile iredentističke aspiracije Italijana na Dalmaciju?

Nisu!

Dalmacija je još uvijek u očima Italijana njihova »nespašena« zemlja!

Dalmacija naša je ona djevičanska zemlja, na koju stoji okomljeno požudno oko italijanskog (sada fašističkog!) imperijalističkog vuka; oko napasnika, besramnog zavodnika, koje vrebalo na nečistu žrtvu, da je napastuje, zavede, obeščasti i potčini svojim niskim strastima.

Dalmacija nije sva spašena; osakaćena je; na njenom mučeničkom tijelu dvije su grdne nezacjeljene rane: Lastovo sa Glavatom i Zadar sa Arbanasima.

Dalmacija ječi u pravdomnom gnjevu, što se njeno neokaljeno ime povlači po ustima njenih u Italiju odbjeglih izrodjenih sinova, nedostojnih renegata, rezahvalnih gostiju, koji su uživali njeno gostoprinstvo i punili svoje džepove i nabijali stomake, kao i onih koji je ne poznaju i ne videješe je nikad (i neće je vidjeti!), a zaniče se njom po fanfaronskim prodikama dalmatinskih »kombatenata«.

Dalmacija nariče u bratskom bolu, što ne vidi da se na tlu njenom i okolnom — istim zanosom, istom vatrom, istom vjetrovom ne govori, ne radi, ne nastoji o njevoj zarobljenoj i o sestrini Istri.

Dalmacija se smije slušajući odjek pomahnitih glasova s druge obale našeg mora: Spalato!

Ipak, u Italiji se radi!

U Italiji sve buktu od želje da se našu Dalmaciju »spasi«!

U Italiji je, predanim nastojanjem italijanskih fanfaronca, dopro glas i do najzabavnijeg sela — o »nespašenoj« Dalmaciji, o »zarobljenoj« dalmatinskoj braći!

U Italiji se javno, pod okriljem civilnih, duhovnih, vojnih i fašističkih, propovijeda kult oslobodjenja Dalmacije!

A Italiji izlaze debele knjižurine, koje pričaju »dell italianita della Dalmazia e della necessita del intervento in difesa dei fratelli dalmati con aiuti morali e materiali e con la preparazione della coscienza nazionale per l'ora della immacabile rendizione«, što u prijevodu na naški taj originalni citat znači: »... o italijanstvu Dalmacije i o neophodnosti posredovanja u odbrani dalmatinske braće moralnim i materijalnim sredstvima i budjenjem narodne svijesti za neizbježivi čas spasa i slobode koji predstoji...«

U Italiji se rasturuje na milijune letaka, brošura, pamfletskih spisa u kojima je riječ, i opet o Dalmaciji!

U Italiji su ustrojeni naročiti »komiteti za dalmatisku akciju« (»Comitati d' Azione Dalmatica«)!

U Italiji svakim danom pristupaju novi pobornici u »Gruppo d' Azione pro Dalmazia«!

U Italiji svaka varoš ima svoje borce za »dalmatisku stvar«, koji se zvanično nazivaju »Azzurri di Dalmazia«... — dakle: »azzurri«, što bi se u prevodu na naški kazalo: »modrujci« ili »plavuši«, a ta im modrina, kao simbolistika Dalmacije po plavoj farbi dalmatinskog pokrajinskog stijega!

U Italiji je uveden neki naročiti čudni ceremonijal sa »plavim maramicama« (»fazzoletto azzurro«, koji se, kao neka vrsta ordena ili trofeja, poklanja »istaknutim pobornicima« dalmatinske stvari!

U Italiji se razvijaju i dalmatinske zastave!

U Italiji se grozničavo održavaju konferencije, predavanja (i to sa projekcijama!) o Dalmaciji!

U Italiji ima jedan list, koji se, inače, naziva »imperialističkim tjednikom« (settimanale imperialista), čiji »imperializam« se ogleda u svojatanju Dalmacije, a koji je list gotovo sav posvećen »dalmatinskom pitanju«; naročito je interesantna rubrika »Attività Volontaristica« po obimosti vijesti o tom organizovanom radu za — spas Dalmacije!

U Italiji se upriličuju propagandističke turneje kroz narod, i opet, za »dalmatinsku stvar«, koje predvode razni generalni »ispettori«, »presidenti« — dalmatinskih »associazioni« i »gruppa«.

U Italiji se ne samo »mučenicima ratnim« (»martire caduto in guerra«) i »mučenicima fašističkim« (»martire fascista«) podižu spomenici u raznim gradovima, nego i t. zv. »dalmatinskim mučenicima« (»martire dalmato«).

U Italiji, prigodom raznih narodnih svečanosti, zasadjuju stabla na javnim promenadama, koja nose imena dalmatinskih gradova i ostrva! Ta stabla krštavaju svećenici!

U Italiji se svi nacionalistički govori, izrečeni pred masama, završavaju, najobičnije, sa pokličem »Spalato«!

U Italiji, zemlji zatora čovječjeg prava, sanja se i misli neprestano o »oslobodjenju« ilirsko-jugoslavenske Dalmacije!

U Italiji se može sve i sva da govori, piše i radi za »oslobodjenje« Dalmacije; dozvoljeno je, preporuča se, čak se za to davaju i odlikovanja i izriču priznanja. A što se govori, piše, radi, i kako se sve to vrši, i na koji način, gdje, i u kojim mjestima najviše, ko se najživlje zauzima, i sve ostalo, u detaljima, citirajući govore i štampu, iznosićemo na ovom mjestu u narednim brojevima.

Pa neka se vidi ko ruje, a ko miruje; ko je nacionalno mlohav a ko vitalno jak; ko je sanjalica i umišljen pacifista a ko podstrekač; ko uznemiruje koga — da li oni nas po svemu što se je čulo i što će se još čuti ili mi njih po našoj slovinskoj nostalgiji za svakim parčetom naše nacionalne zemlje, a osobito nostalgiji istarskih sinova za rođenim im pragom, — i hrišćanskoj želji za pravdom i slobodom duha!

Neka bi se mislilo u kolikoj se mjeri, još i danas, Istra i Dalmacija luče jedna od druge.

Ljubidrag Garčina

Vi odlučujete

i niko drugi o tome da li će naš list izlaziti ili ne. O nikome »Istra« ne ovisi nego samo o Vama. Svaki pojedinač, pretplatnik, koji plaća redovito svoju pretplatu može da s ponosom kaže: Evo, ja pomazem uzdržavati ovaj list! — dok bi naprotiv svakog onog, koji list prima, a ne plaća ga morala savjest da peče, jer on ruši i uništava ono što drugi s mukom grade.

»Istra« je jedini list, koji se zauzima za naš narod u Julijskoj Krajini. Ovo je jedini dokumenat našega vremena, koji će ostati za historiju.

Vašim postupkom, time što list primete a ne plaćate ga, potkopavate njegovu egzistencu, onemogućavate njegovu izlaženje, upropaštavate tu posljednju našu poziciju aktivne borbe i jedinu akciju, koja daje nade našoj braći u Julijskoj Krajini.

Nije li to direktno podupiranje fašizma?

Razmislite o tome! Ispitajte svoju savjest!

Mi Vas ne optužujemo, nego Vas samo opominjemo, a Vi dokažite, da niste podupiratelj fašizma, nego borac protiv fašizma.

Učinite svoju dužnost, pošaljite nam bar jedan dio ovogodišnje pretplate, ne želite li da Vam list obustavimo. Ako nemate čekovne uplatnice idite na poštu i položite na naš čekovni broj 36.789 svotu, koju možete da nam doznačite.

VOJVODINA ZA ISTRU

Predavanja o Istri u Apatinu.

Na poziv bratskog Sokolskog društva u Apatinu, priredilo je društvo »Istra« iz Novoga Sada dne 14. aprila o. g. veliko predavanje o Istri. Tom prilikom je i apatinsko Sokolsko društvo priredilo i svečanu akademiju u počast Istri i neoslobodjenoj braći Istranima. Svečanost je u 9 časova na večer otvorio starešina Sokola g. Milan Vakanjac jednim vrlo lepm i dirljivim govorom. Pozdravlja g. Marina Glavinu, direktora Saveza Agrarnih Zajednica iz Novoga Sada, koji će da održi predavanje o Istri i želi mu dobrodošlicu. Između ostalog g. Vakanjac veli, da se nada, da će mnogi danas čuti o Istri i Istranima, što do danas nisu čuli. Istra je otkinuti dio našega naroda, našeg srca. Naš narod u Istri trpi i gine samo zato, što je ostao veran svom narodu i jeziku. Govor g. Vakanjca pozdravljen je oduševljenim poklicima i odobravanjem. Iza toga nastupa mala sokolica Mirjana Popadić, koja vrlo lepo i dirljivo deklamuje poznatu pesmicu »Braći iz Istre«. Muški pevački zbor Sokola, pod vodstvom g. Jovana Jurka peva »Bući morje Adriansko«. Konac ove pesme popraćen je burnim odobravanjem, jer je to pesma, koja se valjda u Apatinu prvi put čula i osvojila je sva srca.

Uz oduševljene akklamacije stupa na improviziranu govornicu g. Marina Glavina, koji počinje svoj vrlo interesantan i temperamentan govor o Istri. Ispočetak tiho i lagano, a kasnije sve glasnije i vatrenije tako, da je često prekidan burnim poklicima, ovacijama i odobravanjem. Između ostalog veli, da je sreća što se danas o Istri mnogo piše i govori već po celom svetu, jer je to znak, da naš narod u Istri još živi, da u herojskoj borbi sa većim neprijateljem ustraje i ne popušta i da će iz te borbe izaći kao pobednik. Iznaša statistiku Istre, koju je Austrija pravila na štetu našega naroda a u prilog tamošnjih Talijana odnosno talijanaša. Pravilna je samo ona statistika, koja je osnovana na pravdi. Druge statistike naš narod ne priznaje. Naš narod na svakom koraku pokazuje čvrst otpor i diže se protiv nepravde. Kao što su braća Srbi gnuli za slobodu svoje domovine, tako i naš narod u Istri. I mesto jednoga dižu se njih deset, a mesto deset stotinu. I taj narod, koji daje svoje mučenike, koji daje svoju krv, taj daje seme slobode i doći će dan, kada će zbaciti okove ropstva i dočekati slobodu u okrilju svoje prave domovine, Jugoslavije (Tako je, prolama se dvoranom). Svaki narod treba da ima ideale, jer samo u idealima narod živi. Mi ne tražimo tudje, tražimo samo svoje. Zatim opisuje opširno i slikovito Istru sa geografskog stanovništva, govori o prirodnim krasotama i bogatstvu. Istra nekada nije bila tako siromašna i pusta kao što je danas naročito, jer znamo iz historije, da su sami rimski carevi i velikaši gradili po Istri svoje vile i gradove. Govori o istarskim rekama, gradovima i planinama. Spominje istarskog Kraljevića Marka Velog Jožu, koji spava i drema dok ne dodje dan, kad će da osveti i oslobodi jugoslovensko Kosovo. Prelazi zatim na najstariju historiju Istre i govori o teškim i krvavim borbama koje je naš narod vodio protiv Rimljana i Germana. Spominje istarskog kralja Epluna i vojvodu istarskog Ivana. Vrlo opširno govori o novijoj historiji Istre. Opisuje borbu protiv Austrije i Talijana, borbu protiv talijanske i germanske kulture. U toj se borbi naš narod održao i održać se u borbi i protiv današnjih nasilnika dok mu ne svane sunce slobode. Spominje istarski Sabor 1873 u Poreču, gde je biskup Dobrila izrekao prvi jugoslovenski govor i protivnicima svoga naroda rekao: Znajte, da moj narod u Istri nije mrtav, on spava. Ako spava, probudiće se. Pojavljuju se zatim ostali naši borci i prvaci kao Vitez, Spinić, Laginja, Trinajstić, Kurelić i drugi, koji u narodu probudjuju zaspalu svest. Tik pred rat bilo je preko 3/4 općina u našim rukama. Talijani to videše i podigoše buku, povikaše: preti nam slavenska opasnost, dolazi slavenski val. I zaista, borba u Istri sličj na uzburkano more. Prsa o prsa, vodi se borba za svaku porodicu, za svaku stopu zemlje. Talijani viču: »osar tutto«, upotrebiti sve, pošteno i nepošteno, samo da se skrši slavenska bujica, koja dolazi. Radile su tamnice i zlostavljanja, ali je naš narod sve to izdržao. Od celokupnog stanovništva Istre 90% je takovih, čija imena svršavaju na -ić ili -vić, pa i ako danas taj -ić brišu, ostaje u duši našeg naroda ono -ić i kad danas-sutra se opet vratimo u Istru, naći ćemo ona ista imena (burno odobravanje). Zatim prelazi na prilike, pod kojima naš narod živi pod današnjom Italijom. Govori o njegovim mukama o kalvariji i mučeništvu. Spominje palog Gortana i bazovičke Heroje (slava im, prolama se dvoranom), Lipare, Ponzu, tamnice i sve patnje. Na kraju svog govora poručuje braći Sokolima, da narodnu ideju treba da nose Sokoli. Zavećna misao neka im je oslobodjenje Istre. Uz burno odobravanje i gromke poklike završio je g. Glavina svoj govor, te je na sve prisutne ostavio vrlo dubok dojam. Predavanje pobudilo je veliko interesovanje, jer su mnogi toga dana o Istri čuli, što do tada nijesu čuli.

U sledećoj tački nastupaju mali sokoli: Kanjac Smiljana i mali Kartalin, koji izvode vrlo lepo dialog »Učka i Triglav«. Nagradjeni su velikim odobravanjem. Veliku pažnju pobudilo je sledeća tačka, koju je izvodio naš zemljak učitelj g. Ivan Semelić, duša društvenog života u Apatinu, glavni priredivač te svečanosti, koji je u to uložio zaista mnogo truda i ljubavi, tako da je uspeh te večeri bio velik. Sa projektografskim aparatom prikazivao je na platnu istarske gradove i sela, stare spomenike, narodnu nošnju, naše velikane i mučenike, te svaku sliku popratio kraćim opisom. Prije svega prikazao je list »Jugoslaviju«, koji je još pre rata izlazio iz Trsta. Dakle za potpuno jedinstvo znao je naš narod u Istri još pre rata. Prikazuje nam se lepa Gorica sa starim gradom, vidimo Trst sa raznih strana. G. Semelić iznaša statistiku Trsta o njegovom prometu nekada i sada. Dvorac Miramar, njegovu historiju. Kopar, nekada sedište istarskog Sabora i solanu kraj Kopra, sledi Piran, Poreč sedište pokrajinskog odbora, Rovinj, Pula sa preko 1700 godina starom arenom, Labin, Opatiju, bisser naše rivijere, Rijeka, Krk, Cres, Lošinj i drugi. Prikazuje nam sliku biskupa Dobrile, Laginje, Spinčića, Mandića, Dr. Sedeja, Gortana i druge, čime je i ova tačka privedena kraju. G. Semelić nagradjen je velikim odobravanjem i priznanjem. Zatim nastupa ponovo muški zbor i peva pesmu »Tri devojke«, koju je otpevao vrlo lepo na sveopće zadovoljstvo.

Tako je završen program, našto se razvije zabava sa igrankom. Muški zbor peva za vreme zabave više patriotskih pesama, dok se mladeži hvata u kolo. Raspoloženje je bilo na vrhuncu. Treba istaći, da je ova priredba, koju je apatinski Sokol priredio u čast Istre i Istranima uspevala van svakog očekivanja. Velika dvorana hotela Lindenmajer bila je odlično posećena. Zapaženi su mnogi odličnici iz Apatina. Iz Novog Sada bio je prisutan kao delegat društva »Istra«, tajnik g. Juričić, koji je mnogo upoznao sa zadatkom i radom društva »Istra« u Novome Sadu, kao i ostalih naših emigrantskih udruženja.

Da je uspeh tog dana bio zaista ogroman, treba se zahvaliti i opć. beležniku g. Nikoliću, koji je novosadske goste dočekao, starešini Sokola g. Vakanjcu, dirigentu g. Jurku, g. Popadiću, našem Semeliću i svima koji su svojim prisustvom uveličali značaj tog dana. Naročita hvala ide g. Marinu Glavini, koji je svojim prikazom opisao Istru, njenu bol i nadu, bratskom Sokolskom društvu u Apatinu i svima koji su učelovali na toj priredbi. Sa uspehom bio je svako zadovoljan, šta više, ushićen, jer je doživio jedno zaista divno i retko veće i upoznao se tom zgodom sa braćom preko granica, koja u ropstvu očekuje slobodu i vaskrs. — Barba Lujo.

PRIJAMNI ISPIT

Zemlju se može dobiti kojekako. Može se kupiti dukatima kao što su Mlečani kupili Zadar od svetoga kralja ugarskoga i grošćevima kao što su naši djedovi kupovali mekote okidajući komad crnog kruha od usta, da postanu svoji.

Ali zemlja se osvaja i pjesmom. Slavni stari Gabriele D' Annunzio uzdiše u savršanim rečenicama: Tko će pjevati rajsku zvona? Tko da ih pjeva, kad više nema Gabriela i Gabrielića? Luda. Nikada nije prošao kroz naša sela: da mu je bilo samo proći jedan istarski Mesopust prije nego što je došao s oklopnjačima savršeno oponašajući Garibaldijevo osvojenje Sicilije. Oni su o Istri i rajskim zvonovima pisali rečenice. Onako, kako se žižu tumačenja ljubavi lijepe Frančeske i slikama Tintoretlovim.

A mi smo plakali nad svojim pjesmama i to ne na glas, nego u potaji, da nas tko ne bi video.

Da li možete osjetiti, koliko je stoljeća vrijeme brusilo ove stihove kao šljunak more po našim dragama?

Tiho je more kako kal,
Na njem se vozi zlata plav;
Na zlatoj plavi Albus kralj
I s njim mnoga gospoda.
Gospoda više činjahu:
Čija je gora najgušća?
Čija je ljubav najkipsa?

Dok ovakovi stihovi i ovaj ritam osvoje i izrazu dušu jednoga naroda, dotle će kulturni zubari imati da kidaju stoljetne žilice iz srca, riječ po riječ, slovo po slovo.

Prošle jeseni imali smo prijamni ispit. Komisija od tri člana. Propisi o priroku i podmetu. Propisi o računskim operacijama. Među ostalima bilo je nekoliko istarske djece.

Cres, Sušak, Istra: od Trsta do Premanture. Jedan je dan prije prebjegao preko neke granice sa svojim crvenim, tvrdim certifikatima nove, velike kulture.

Komisija pita: »Zvaničnac. Po dužnosti. Napokon jednoga zapitam, da mi kaže bilo koju pjesmu. Govori o mjesto č, s mjesto š. Komisija se smije.

I on stane pjevati: bez obzira na ukočena lica, komisiju, pravila i propise o prijamnom ispitu.

Zapjevao je na ispitu jednu našu pjesmu. Jučer je bio prebjegao preko granice. Nitko se nije smijao.

Evo, gospodine Gabriele D' Annunzio, tko će pjevati ne samo rapska nego i puljska i tršćanska i koparska zvona. Vi ste poeziju pretvorili u zubariju: kidajte žilicu, po žilicu, naslage su stoljetne.

Tu više nema fraza o nacionalizmu ni strategiji ni ekonomiji: tko ubija dušu počinja zločin. Paleži i otimaćina su sitnice. A. B.

Organizovana aktivnost

Mogućnost kolonizacije istarskih zemljoradnika u Južnoj Srbiji

SASTANAK AKCIONOG ODBORA U ZAGREBU.

Nema sumnje da je najteže snalaziti se u novim prilikama našim seljacima, koji su primorani da napuste svoju zemlju i prebjegnu u Jugoslaviju. Najvećim dijelom bez potrebnih sredstava da osnuju ovdje novo gospodarstvo, oni su bili prepušteni sami sebi i životareći kao manuelni radnici proletarijzirali se. Oni rijetki, koji su se vratili poljodjelstvu, rastrkali su se širom Jugoslavije. Bilo je doduše pokušaja da se naseljavanje seljaka-emigranata provodi smišljeno i sistematski, ali tek akcija, koju su u zadnje vrijeme poveli predstavnicima emigrantskih organizacija, probudjuje nadu, da će konačno i pitanje kolonizacije naših seljaka-emigranata biti rješavano sa razumljivijem njegove važnosti i dalekosežnosti.

Na toj akciji pored našeg Saveza radi i Akcioni odbor za kolonizaciju seljaka-emigranata iz Istre, Trsta i Gorice, koji se konstituirao koncem prošle godine u Zagrebu. Njegovo djelovanje započelo je u najtežem času, kada najžešće hara ekonomska bijeda, no to naše kolonizatore nije priječilo da se svojski prihvate posla i ispituju mogućnosti kolonizacije našega seljaštva postavivši se na ispravno stanovište da ni ovo teško stanje ne će uvijek trajati. Kako je danas teško doći do dugoročnih kredita, koji su potrebni za kolonizaciju na kupovnom zemljištu (za naselje kraj Virovitice uložene su velike garancije), Akcioni odbor je nastojao da od države dobije za kolonizaciju besplatnu t. zv. agrarnu zemlju. Agrarne zemlje ima još samo u Južnoj Srbiji, pa nije preostalo drugo, nego da se ispita mogućnost naseljavanja naših ljudi na toj zemlji. Polovicom aprila otputovala su dva delegata u Južnu Srbiju, da istraže gdje ima agrarne zemlje i da prouče ondješnje gospodarske, prometne i zdravstvene prilike. Poslije njihovog povratka sazvaio je Akcioni odbor sastanak interesenata, koji je održan 12 maja u prostorijama Jadranske Strazje. Sastanak je otvorio pročelnik odbora g. dr. Pavlinić i dao riječ g. Sironiću, da izvjesti prisutne o utiscima s putovanja s obzirom na mogućnost naseljavanja naših ljudi u tamošnjim krajevima.

G. Sironić je napomenuo da su oni došli u Južnu Srbiju u doba, kad tamo sve buji od divnog proljetnog zelenila. Sasvim bi drugi utisak ostavio put u mjesecu augustu, kada silna žega pretvara Južnu Srbiju u veliku pustinju. Proputovali su vardarsku dolinu i zastavili se u negotinskom srezu. Tu ima na prodaju vrlo mnogo zemlje, dok agrarne zemlje imade u manjim količinama, koje ne dolaze u obzir za veća kompaktna naselja. Zemlja je doduše dobra, ali nije zgodna za gajenje kulture, na koje je naš narod navikao. Najvećma se gaji opijum, no kako mu cijena stalno pada smanjio se je i njegov rentabilitet. Krajevi su goli. Klise ljeti nema, tako da uspijevaju samo rani usjevi. Teren je pogodan za vinograde. Na glasu je vinorodni kraj Tikveš. Delegati su posjetili Bistrenicu, gdje je naseljeno pedesetak Goričana. Prema svemu izgleda, da će ti marljivi kolonisti napredovati, jer se Bistrenica nalazi na krasnom položaju i imade sve povoljne uslove za napredak.

Na daljnjem putu prispjeli su preko Djevdjelije i Bogdanovca na Cerničansko polje, udaljeno kojih 5 km od Dojranskog jezera. Tu imade oko 400 hektara agrarne zemlje, koju država daje doseljenicima badava. Zemlja još nije dodijeljena, a velika je prednost njena i ta, što kolonist dobije uza nju i novu kuću. Na tom zemljištu moglo bi se u kompaktnom selu smjestiti 30—40 porodica. Nedaleko se nalazi Asalinsko polje, gdje ima također agrarne zemlje, ne močvarne. Ako bi se oba polja spojila, bila bi zgodna za mješano gospodarstvo. Rani usjevi usvjevali bi na Cerničanskom polju, dok bi Asalinsko bilo podeno na pr. za gajenje kukuruza. Prednost je i u tome, što se prema Dojraru nalazi lijepa šuma i Ferdinandova česma (izvor) sa veoma pitkom vodom.

Na Cerničanskom polju nalazi se jezercce, 100 m dugo i 40 m široko, koje ljeti presahne. To se jezercce daje lako isušiti jednim odvodnim kanalom u Dojransko jezero. Vrućina u ljetnim mjesecima znade doseći 43 stupnja u hladovini, ali je ublažuju vjetrovi, koji pre sa Belasice. Što se malarije tiče, ona je veoma raširena, ali se razboritim mjerama može od nje braniti. Prema tvrdnji iskusnih liječnika ona je skroz individualna bolest, koju uzrokuje nečistoća u kućama i nedovoljna hrana. Delegati su zavirili u tamošnje kuće i uvjericili se da narod ne vodi dovoljno računa o čistoći, i zato podleže malariji. Naprotiv u razgovoru sa slovenskim službenicima, koji po više godina borave u Južnoj Srbiji, doznali su da među njima nema malarije iz jednostavnog razloga što drže red i čistoću. Malariju prouzrokuju t. zv. papadači-komarčići. Poslije njihovog uboda koža silno peče

i gnoji se. Papadač-groznice narastu do 42 stupnja, ali nisu duge ni opasne. Lako se očuva od padača mrežom po oknima i filtrom, a da se ne govori o velikoj čistoći i dobrom hranjenju.

U tom kraju mnogo se gaje ovce i koze. Goveda su malena i vrlo otporna i s malim zadovoljna. Magaradi ima u svakoj staji. Zemlja se lako obradjuje. Delegati su vidjeli kako Turci oru sa magarcima i drvenim plugom. Ustanovljeno je da bi u tom kraju kolonija od 30—40 porodica mogla lijepo uspijevati, razumije se, ako marljivo radi i vodi dovoljnu brigu o čistoći. Pojedinaac bi zlo prošao, ali u idealnoj zajednici lako bi se svladale sve poteškoće.

Kad su proučili prilike u krajevima oko Dojranskog jezera, vratili su se delegati u Skoplje i zatim preko Kosovskog polja krenuše u Metohiju. Gornji dio Metohije je vrlo plodan i zdrav kraj sa dobrim klimatskim prilikama i kao stvoren za naseobine naših ljudi. Nažalost tu nema više agarne zemlje, nego bi je trebalo kupovati uz cijenu od 2 tisuće dinara po hektaru. Ispod okolnih bregova izviru mnoge rijeke, kojima se može natapati skoro sva ravnica. Ljetna sparina traje od 10 do 3 sata popodne, dok su noći hladne. Vrlo dobro uspijevaju voćnjaci, vinogradi, grah, kukuruz, pšenica, a čak i pamuk. Vjetrovi duvaju samo u aprilu. Na planinama, gdje ima mnogo izvrsne pašne, može se urediti odlično planinsko gospodarstvo. Na zemljištu, što ga je vlada podijelila svojim kolonistima, sagrađeno je u manjim naseljima nekih 2 tisuće kuća, u koje će se tokom ove godine useliti njihovi vlasnici.

Na kraju predavač ističe, da zasad možemo računati samo na Cerničansko polje, koje vlada daje besplatno. Ima još jedno vrlo lijepo imanje, no radi spora koji je izbio između agrara i navodnog vlasnika, njegova sudbina nije sigurna. Na kupovanje zemljišta ne može se još misliti, jer nema kredita. Istina je, da prilike za kolonizaciju nisu najidealnije, ali treba znati da Južna Srbija ima lijepu budućnost. Vlada mnogo žrtvuje za kultiviranje i pošumljenje onih lijepih krajeva. Kad se jednoga dana ostvari vladin plan i one danas puste goleti obrastu šumama, poljsat će se i hidrografske prilike, a onda će se osjetljivo smanjiti i žega, koja znade ljeti spržiti svaku travu.

Predavač je nagradjen zahvalnim priznanjem. Nakon predavanja razvila se je živa diskusija, u kojoj su učestvovali i prisutni Istrani, koji reflektiraju na agrarnu zemlju. S. D.

DELOVANJE DRUŠTVA »SOČA« JESENICE.

Dne 29. t. m. ob 15 uri se vrši na Jesenicah u Obrtnički ulici št. I. redni občni zbor našega društva.

V zadnjem času je priredilo naše društvo dve predavanja, za kar se imamo zahvaliti požrtvovalnim predavateljima, kateri su prišli k nam iz Ljubljane. Prvo predavanje s temo: »Svetovna kriza« je održal g. prof. Rudolfi dne 30. aprila t. l., drugo predavanje pa gosp. Vlado Božič s temo: »Pota in cilji« dne 14. t. m. Obe predavanja sta se vršili u našem novem lokalu, s katerim smo sedaj zares lahko zadovoljni, vendar pa je bilo posebno zadnje predavanje, vsled nezanimanja članstva, kar moramo odločno obsoljati, zelo slabo obiskano. Zato apeliramo na vse naše člane posebno inteligentnejše, da vsak po svoji moči podpira naše delo, če ne z drugim vsaj z rednim obiskavanjem naših predavanj in sestankov. Zadnji se vrše vsak četrtak ob 20 uri v društvenih prostorih.

»SOČA« V CELJU LEPO NAPREDUJE OBCNI ZBOR.

V nedeljo, dne 8. maja t. l. se je vršil ob 3 uri popodne v mali dvorani Celjskega doma IV. redni občni zbor društva »Soča« Celje.

Udeležba s strani članstva je bila res številna in tako udeležba je dokaz, kako resno se zavzemajo Sočani za naša tako važna emigrantska vprašanja.

Predsednik je otvoril točno ob tretji uri popodne redni občni zbor in se zahvalil za tako lepo udeležbo. Iskreno je tudi pozdravil delegate Orjema iz Laškega. Nato je obširno in z vso resnostjo u daljšem govoru poročal o delovanju društva u tej poslovni dobi. Dotaknil se je tudi naseljevanja emigranov u južni Srbiji, o čemer se je vnela živahna debata ter se izrazile želje, da se novi odbor zavzame za to vprašanje.

Tajnik je podal svoje poročilo o delovanju društva, ki je imelo 20 rednih seji, na katerih se je razpravljalo o tekoćih zadevah društva, gospodarskih in političnih vprašanjih u kolikor so se tikala društva kot takega. Društvo je imelo v celjem tri krasno uspele prireditve, ki so v moralnem, kakortudi v gmotnem oviru nad vse pričakovane uspele. Poleg tega je imelo društvo tudi zelo dobro obiskano predavanje, na katerem je predavao univ. profesor g. dr. Fran Ilčič iz Zagreba.

Pred nekaj meseci se je posrećilo društvu dobiti društveni lokal u Narodnem domu. Lokal je bil do sedaj ena najvećih ovir, radi katere se društvo

ni moglo tako razvijati, kot bi se lahko. V društveni sobi bode tudi čitalnica in bodo članom na razpolago časopisi ter bode s tem tudi omogočen večji stik članstva z odborom.

V zadnjem času je bil ustanovljen tudi mladinski odsek, ki ima v društvenem lokalno knjižnico. Mladinski odsek je imel v tej kratki dobi svojege obstoja tri krasno uspela predavanja. Tajnik je izrazil željo, naj novi odbor posveča največjo pažnjo mladinskemu odseku, ker isti ima dobro voljo in obeta okrepitev društva z mladimi močmi, ki poimenuje kar najresnejše težnje primorskih emigrantov.

Nato je blagajnik podal svoje poročilo, iz katerega je bilo razvidno, da je bil denarni promet v tem poslovnem letu zelo živahen, posebno, ako se vzame, koliko je bilo izdano za podpore pribeglim emigrantom, nekaterim podpore potrebnim članom ter izjemoma v skrajni sili tudi nečlanom. Blagajnik je izrazil željo, naj bi članstvo redno plačalo članarino.

Po poročilu društvenih funkcionarjev je predlagal odsek revizorjev absolutorij celemu odboru, kar se je z odobravanjem izvršilo, nato so se vršile volitve novega odbora, ki je ostal večinoma star.

Pri slučajnostih so se obravnavale interne zadeve društva, ki so ponekad prišle do jako živahne debate.

Ko se nihče več ni priglasil k besedi, je predsednik zaključil zbor, nakar se je članstvo razšlo v trdem prepričanju, da je naša organizacija na pravi poti. Posebno razveselivo je, da se nam je pridružila tudi mladina in zato z zaupanjem in najlepšimi nadami zremo v boljšo bodočnost.

Naša kulturna kronika

STOGODIŠNJICA ROĐENJA DRAGUTINA PARČIĆA

Parčić pripada onoj generaciji naših ljudi, kojih mladost pada baš u doba, kada su se i kod nas, paralelno s drugim narodima, počeli razvijati narodni pokreti. Ta je istarska generacija odlučila, da i ona, kada jednom stupi u život, razvije svoju aktivnost na području, na kome će moći najbolje poslužiti svojemu narodu. Neki, kao Baštijan dali su se na neposredan rad oko podizanja naroda, a drugi, dali su se ili na proučavanje narodnog folkloru ili na proučavanje stare narodne kulture, koja je u Istri, glagolska, da i oni indirektno doprinesu nacionalnoj stvari.

Parčić se najviše bavio glagoljicom i izdavanjem glagolskih crkvenih knjiga. Osim ljubavi prema glagolici, njega je u tom poslu vodilo i uvjerenje, da je glagolanje u crkvi i stara glagolska literatura bio dokaz naše narodne snage i otpora. Od polovice prošloga vijeka, kada je koncentracija narodne snage i pojačani otpor bio potrebitiji nego ikada, rad oko glagolice i njenog ponovnog uspostavljanja bio je suvremena aktualnost. U tom znaku bio je Parčićev rad, koji je najljepše došao do izražaja u izdavanju glagolskog misala i osnivanju krčke »Staroslavenske akademije«.

Parčića je u njegovu nastojanju vodila nesebična ljubav i idealizam svojstven starijoj generaciji naših narodnih ljudi. Za to svoje nastojanje doživio je Parčić samo razočaranja. Godinama i godinama mučio se oko redak-

cije i štampanja misala, a kad ga je izdao, stari neprijatelji Talijani i Austrija navalili su na nj tvrdeći čak da u misalu imade krivovjerja. Spletke su uspjele i štampanje bilo je obustavljeno. Kad je pobijedila istina i kad je štampanje nastavljeno, Parčić je bio već mrtav.

Parčić je rođen u Vrbniku na otoku Krku 26 V 1932. Još kao dječak obukao je franjevačku mantiju. Gimnazijske nauke i bogosloviju učio je u Zadru, a onda je bio zaređen u manastiru Glavotoku na Krku. G. 1877 postao je kanonikom zavoda sv. Jeronima u Rimu, pri čemu mu je išao i Štrossmajer na ruku. Umro je u Rimu g. 1902 nakon povratka iz Palestine, kamo je putovao zbog zdravlja.

Pri kraju potrebno je spomenuti da je Parčić napisao i hrvatsko-talijanski i talijansko-hrvatski riječnik, od koga ni danas nemamo boljšega.

Kad se s osjećajem zahvalnosti sjećamo naših iz starijih generacija, koji su u radu za svoj ideal znali podnesti mnoge teškoće, među prvima treba da se sjetimo i Parčića.

M. R.

»MLADI STRAŽAR«.

Izišao je 9 i 10 broj »Mladog stražara«, mjesečnog glasila podmlatka Jadranske straže u Splitu, što ga uređuju R. Katalinić Jeretov i V. Car Emin. Sa ovim dvobrojem završeno je treće godišće ovog lijepog lista za širenje jadranske svijesti i ljubavi za more među našom omladinom. I ovaj dvobroj pun je lijepa i zanimiva štiva u pjesmi i prozi, imade u njemu i priče i pouke, a sve je protkano lijepim slikama. U ovom dvobroju saraduju osim urednika još ovi naši pisci: A. Cetinac, Gvido Tartalja, Ljubidrag Garčina, Gabrijel Cvitan i drugi. Novo četvrto godišće »Mladog stražara« započinje novom školskom godinom 15 septembra o. g. »Mladi stražar« izlazi mjesečno, a godišnja mu je cijena Din 20. Uredništvo i uprava u Splitu, Ban Jelačića ul. 1.

JEDAN RAD DRA. IVE MILIĆA

Nedavno je izišla u Subotici brošura pod naslovom: »Proces Isusov u najnovijoj nauci«, koju je napisao naš dr. Ivo Milić, profesor na subotičkoj univerzi.

V REDOVITI SASTANAK »ISTARSKOG AKAD. KLUBA«

Predavanje Stjepana Trpina o temi: »Naravno-pravna podlaga zaštite narodnih manjšina«.

U petak, dne 20 o. mj. održao je IAK svoj V redoviti sastanak. Predavao je kolega Stjepan Trpin o temi: »Naravno-pravna podlaga zaštite narodnih manjšina«. U predavanju govorilo se općenito o manjšinskom pitanju. Naglašeno je da su mirovni ugovori sklapani bez dovoljnog obzira na manjšine. Pazilo se previše na stratešku i ekonomsku stranu, a premalo na nacionalnu.

Prelazi se zatim na historijski prikaz talij. preporoda, te na Poljake, kad su bili tretirani kao manjšina, samo s tom razlikom naprama današnjim manjšinama, što su imali široku autonomiju.

Svaki narod, svaka narodna manjšina teži za političkom i prosvjetnom slobodom. To nam svjedoči »Magna carta libertatum« kod Engleza, te »Deklaracija slobode« iz doba francuske revolucije. Sličnim dokumentima imaju zagarantovanu slobodu svi narodi, samo su narodne manjšine s te strane sasvim napuštene. Moderno zakonodavstvo zapazilo je taj manjak, pa ga nastoji naknaditi, ali samo teoretski, na papiru, dok u praksi ostaje kod staroga. Zaboravlja se kod toga da narodnih manjšina ima par desetaka milijuna, pa su stoga baš problemi narodnih manjšina od presudne važnosti.

Položaj naše manjšine pod Italijom je — može se reći bez pretjerivanja — najspecijalniji, jer ako se nekoj manjšini oduzme pravo: sastajanja, udruživanja, nastave, štampe, ako se ukinu sva gospodarska društva i t. d., što joj je još preostalo?

Debata o predavanju bila je naročito živa. S jedne strane prigovorilo predavaču, da je predavanje previše pravničko, a manje stvarno, te se izrazila želja, da bi se ta tema obradila specijalnije i stvarnije s obzirom na našu manjšinu. S druge strane je naročito podvučen pravnički karakter predavanja, jer ćemo mi samo na pravnim temeljima moći tražiti što smo izgubili.

ALBERT SIRK NA IZLOŽBI U BEOGRADU

Naš odlični slikar Albert Sirk ipložio je svoje radove na velikoj proljetnoj izložbi jugoslavenskih slikara u Beogradu s uspjehom.

MALTA I JULIJSKA KRAJINA

Velika talijanska ilustrovana revija »Illustrazione Italiana« donosi ovu karikaturu i tekst, koji je pod njom. Fašistička ilustracija izrugava se tom karikaturom Engleskoj, koja sili talijansku djecu na Malti da polaze ne-talijansku školu. Čak ni plakati ne smiju više djeca na Malti talijanski!

Šta bi bilo da onom policajcu skinemog engleski šljem i metnemo mu na glavu karabinjerski šešir ili milicionersku kapu (fašistički mangel već ima u ruci!) i da čitavu radnju prenesemo u — Julijsku Krajinu?...

— Kako plače ovo dijete?
— Pa kako će da plače?... Kao i svako drugo dijete.
— Uzmite na znanje, da više nipošto ne smije plakati talijanski!

IVAN ČARGO: SLIKAR NAŠE GENERACIJE.

V beogradske založbi »Sigurnosti u rudnicima« je izdao Ivan Cargo svojo zbirko razglednic iz rudarskega življenja.

To je u svojem slogu zajeto življenje, tragično izlita lirika u brezobzirno izobilnih dušah — ljudih, trpinih, ki ob vsem razrušenem in uničenem se dvigajo in grede krčevito naprej v življenje, vkljenjenega človeškega ponosa.

Ivan Cargo, ki edini ustvarja naše socialne tipe, ima inspiracijo v naših idrijskih rudarjih, ki jih je že večkrat postavil na platno v njihovem mrkem in dušecem življenju.

Vzel je izraz naše duše, ki išče opore in razumevanja in v tem ustvarja nekaj del iz našega emigrantskega življenja ob zvoku trdega verizma in iskrenosti.

USPJESI POLIĆA, BRAVNIČARA I KOGOJA

Na velikom muzičkom festivalu u Ljubljani prošlih Duhova doživjeli su velike uspjehe i naši zemljaci muzičari Polić, Bravničar i Kogoj. Polić je dirgiraio velikim zborom Glazbene Matice, na koncertu su se izvodile Bravničareve i Kogojeve kompozicije, a u teatru se prikazivala osim toga i Bravničareva opera »Pohujšanje u dolini Šentflorijanski«. Kritičari ljubljanski, zagrebački i beogradske pišu zanosno o uspjesima naših zemljaka.

Pripovijest „Istre“

Zastava na vjetru

Jože Jeram (Nastavak 20.)

Kovač je stajao s velikom toljagom u rukama i kao Golijat gledao je mrkim pogledom preko barikade od granja, koja je priječila prolaz. I došli su. Mučno su disali gurajući svoje bicikle uz brijeg po razrovanoj cesti. Kad su došli do »barikade«, kriknuli su od začudjenja.

Ciril je sakriven među stablima gledao oca i mjerio širinu njegovih plećiju.

— Andrej Hofer! — reče u sebi.

Bilo ga je stid vizija svoje fantazije ovog jutra, ored ocem.

Naraštajci su skočili s bicikla i uzvrpoljili se.

— Šta je pak ovo?

— Put su nam zagrādili.

— Pa rekao sam ja, da je motocikla, koju smo vidjeli sumnjiva.

— Djavoli, slabu savjest imaju...

Oklijevali su. Nisu znali što da započnu. Pogledavao je jedan drugoga.

— Bicikle na rame! Uspnimo se i predjimo to granje! — Tako je zapovjedao najstariji među njima.

Dvojica su uzela bicikle u ruke podigla ih na rame i kušali su da predju preko debela i granja, na mjestu, gdje je barikada bila najniža.

A tad je izišao iz svoje zasede kovač, uspeo se na deblo s toljagom na ramenu i viknuo je iz svega glasa:

— A što to!

Ta nenadana prikaza i gromoviti glas utjecala su strašno na mladiće. Povukli su se za trenutak i zamijemili. Gledali su u kovača kao u neko čudo, koje je izraslo iz zemlje i preprečilo im put. Pričinio im se kao neko biće iz priče. Bio je goloruk, zavrnutih rukava kao čovjek, koji obavlja svoj neki posao.

Gledao je neizrecivo ružno, ali mirno je čekao, da vidi, što će se dogoditi.

Kad su se oslobodili prvog utiska, sjetili su se kamo su se uputili i sinulo im je, da na barikadi stoji samo jedan čovjek...

— Avanti! vikne neko između njih, ali ni taj, koji je viknuo nije se maknuo. On je bodrio svoje drugove, a sam je gledao kako će navaliti posljednji. Avanti! vikne još par njih, ali niko se nije maknuo s mjesta.

— Avanti! zagrmi porugljivo kovač, a njegove oči raširile su se neobično, da je bijelo u njima bilo vanredno široko. Samo dodjite, ako imate kuraže. Avanti! djeco, da vas malo pomilujem! Avanti!

To ruganje je nekoje izazvalo. Pograbili su svoje štapove, pustili bicikle na zemlju, stisnuli se u jurišni stav. Kovač je mirno gledao što spremaju. Kad je jedan između njih dignuo ruku i kliknuo: »Avanti!«, četica je vičući jurnula preko granja prama kovaču.

— Do vruga! — viknuo je kovač i zavrtio toljagom, koja je zašumila zrakom. — Dodjite samo! Djeco! Neka mi se neko približi! — vikao je porugljivo i mahao munjevitom brzinom po zraku oko sebe.

Niko nije imao toliko odvažnosti. Jurišna četa se je razbila na granici, do koje je dosizala kovačeva toljaga. Kad je kovač vidio nemoć napadača, široko se je nasmijao, zagrohotaio je, a to je iznova raspalilo naraštajce, da su bili spremni na ponovni juriš.

— Avanti!

Ali bilo je sve uzalud. Kovač je stajao na braniku kao željezni stup. Jedan ili dvojica bi morala pred njim pasti. Ali niko se nije prvi htio baciti pod udarac njegove toljage.

— Pucajmo! htjeli su nekoji poslužiti se lukavštvom. Pucajmo!

— Tako, pucati hoćete! vikao je kovač. — Ja ću vama pokazati!

Najstariji među njima imao je revolver. Gadjao je na kovača. Kovač svjane svoj strašni pogled na njega. Kao zvijer se je zatim bacio na njega da ga

toljagom obori. Hitac nije odapeo. Ruka je klonula, revolver je odletio u stranu.

Kad je kovač zavrtio toljagom, pogodio je mladića, koji mu se je približio, preko grudiju da je taj pao na zemlju i jauknuo:

— A joj, mamma mia!

Počela je borba na život i smrt. Muževi i mladići, koji su ležali sakriveni u grmlju, gledali su kako su kovača opkolili sa strana i iza leđa. Po tri četiri su se spremali da ga naskoče, ali on je odbijao napadaje sve većim i većim bijesom. Ljutilo ga je što mu niko nije mogao blizu. Bacali su u njega kamenje. Ali, ako je jurno prama njima, oni su stalno uzmičali, da se zatim opet vrata na prijašnje pozicije.

Štefan se je za par koraka približio iz svojeg zakloništa i s kolcem je u ruci čekao, sagnut, da skoči, kad otac zovne.

U tom trenutku doletio je kamen, koji je pogodio kovača u čelo, da mu se zamračilo pred očima. Odjeknula su i dva revolverska hitca, koja nisu pogodila kovača, ali su ga ipak zbunila, te je zateurao i pao rukama na zemlju. Kao krdo pasa, naraštajci su sada jurnuli na kovača.

— U pomoć! vikne Štefana i skoči u pomoć ocu. Kad su napadači opazili jakog monka, koji je skočio svjež na poprište i kad su čuli krik ostalih muževa i mladića iz grmlja, nisu dospjeli od straha da na ništa misle. Jedino kovača su vidjeli pred sobom, koji se je najednom dignuo sa zemlje, i kojemu je jaki mlaz krvi padao s čela preko lica i ustiju i brade. Bio je kao bijesan. Planuo je i kao ris se zalečio...

— Aiuto! kriknuli su. Nastalo je bježanje. Par ih je skočilo na bicikle, nekoji su bježali bezglavo kroz grmlje, preko sjenokoša i polja...

Nekoji mladići htjeli su da jure za njima. Muževi su im savjetovali da ne čine toga. Kovač je pak stajao nasred ceste, brisao je krv s lica i grozno vikao za njima:

— Avanti! djeco dodjite još!

(Nastavit će se.)

ILICA 128

Nabavljajte **Pokucitvo**

Kod **J. D. Opacic i Sinovi**

u vlastitoj kući

ILICA 128 telefon 62-39 ILICA 128

